

світу. Та, не зважаючи на це, Міжнародний Суд ООН не втрачає вагомого значення та підтримує авторитет як суд для розв'язання міжнародних спорів та прогресивного розвитку міжнародного права.

ПАРТИЗАНСЬКИЙ РУХ НА ЧЕРКАЩИНІ

Середа Р.М.,

магістр права

Науковий керівник: завідувач кафедри загальноправових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент Мозоль Н.І.

Партизани - наша слава, наша гордість.

Партизани - це ті сини України, перед якими

скинуть шапки цілі століття, якими

пишатимуться цілі покоління і

складатимуть про них думи і пісні.

Це невмирущий символ безсмертя

нашого доброго і чесного народу.

Олександр Довженко

З середини 1941 року територія Черкащини стала ареною кровопролитних битв Другої світової війни. Оборонні бої на цій ділянці фронту вели 26-у, 6-у, 38- у, 12-у армії, а також Дніпровський загін Пінської військової флотилії. Вже 17 липня німецькі літаки скинули перші бомби на Черкаси, 19 вересня гітлерівці увірвалися в Золотоношу, Чорнобай, а через два дні захопили Драбів. Особливим трагізмом виділилися запеклі оборонні бої під Уманню, на підступах до Черкас та Канева.

Найголовнішим завданням окупантів було поголовне знищення слов'янського населення. Була створена розгалужена мережа концтаборів і в'язниць. Страшною трагедією для українського народу стало і масове

примусове вивезення молоді на каторжні роботи (з Черкащини потрапило до Німеччини більше 83 тисяч жителів).

Велика Вітчизняна війна показала всьому світові ті глибокі почуття патріотизму, які з давніх-давен властиві українському народові. Люди ставали на захист рідної землі. В містах і селах Черкащини створювалися винищувальні батальйони й загони народного ополчення. Жорстокість нацистів та їхні злочинні дії викликали ненависть і опір населення, які вилилися у широкий підпільний та партизанський рух і завдавали значних втрат окупантам.

Активною була діяльність націоналістичного руху опору на Черкащині. У роки Великої Вітчизняної війни Черкащина вважалася партизанським краєм. На її території під час німецько-фашистської окупації (1941-1944 рр.) діяли три підпільних райкоми партії: Черкаський (керівник - перший секретар Черкаського райкому партії С.Н. Пальоха), Звенигородський (секретар М.П. Сергєєв), Монастирищенський (секретар П.О. Саморуха) та 2-га Українська партизанська бригада. У запеклих боях з фашистськими загарбниками героїчно боролися близько 30 партизанських загонів. Активними діями ворогу дошкуляли 53 підпільні патріотичні організації і групи. Підпільники проводили агітаційну роботу серед населення, перешкоджали вивезенню молоді до Німеччини, здійснювали диверсійні акти. Пізніше - поповнили партизанські загони, які з'явилися тут.

Масштабну роботу у Корсунь-Шевченківському районі проводила підпільна організація під назвою «Комітет-103». У Монастирищенському районі впродовж двох років діяв райком партії під керівництвом досвідченого організатора патріотичної роботи П.О. Саморухи. Великі групи підпільників діяли в місті Черкаси. Найбільшу активність проявляли організації І.К. Гречухи та П.Т. Марущака. Черкаські підпільники розповсюджували серед населення міста листівки, повідомлення Радінформбюро. Населення міста протягом усього періоду окупації було добре інформоване про положення на фронтах.

Хоч це були перші збройні виступи підпільників проти окупантів, але вони викликали у фашистів несамовиту лютість і жорстоке переслідування непокірних.

З весни 1942 р. підпільники почали активно займатися підготовкою партизанських груп і загонів. Ці партизанські групи під час рейдів нищили обладнання цукрозаводів, техніку сільських громад, пускали під укіс військові ешелони, заманивши карателів у ліс, зосередивши в одному місці кулеметників і автоматників, наносили раптовий щільний вогневий наліт і, знищивши не один десяток фашистів, зникали часто без втрат. Саме з дрібних партизанських груп, які діяли під єдиним командуванням, у потрібний час вирости великі партизанські загони і з'єднання.

На жаль, більшість партизанських загонів, сформованих на початку Великої Вітчизняної війни, вже на кінець 1941 - початок 1942 року були розгромлені, або ж розпорошені карателями. По суті, довелося все робити заново.

В цілому, на початковому етапі війни партизанські дії ще не носили масового характеру. Важкою для народних месників видалася зима 1941-1942 рр. Позначався брак досвіду ведення партизанської війни, кваліфікованих командирів, військових фахівців - мінерів-підричників, радистів. Суттєво ослаблювали партизанський рух відсутність координуючого центру (Український штаб партизанського руху розпочав свою діяльність лише з 20 червня 1942 р.), належного постачання зброєю, боєприпасами, медикаментами та продовольством.

Партизанські загони, які діяли на Черкащині в 1941 р., були створені з бійців винищувальних загонів і діяли як військові частини. Навіть ділилися не на групи, а на взводи, батальйони. Це, звичайно, сковувало їх маневреність, мобільність. Проте рух опору на Черкащині не переставав діяти ні на мить. Замість розгромлених загонів і підпільних груп створювалися нові, які не призначалися владою напередодні окупації, а виникали за покликом серця.

Значно розширюється партизанський рух на Черкащині лише у 1943 році в зв'язку з успішними наступальними операціями Червоної Армії. У цей період партизани України діють у тісному взаємозв'язку з Українським штабом партизанського руху і нелегальним ЦК КП(б)У. Також розширенню

партизанського руху сприяло невпинне зростання народного гніву проти знахабнілих чужинців, які уже тривалий час творили зло і жахіття на українській землі. До боротьби з фашистами почали долучатися жителі краю - партійні й безпартійні, невіруючі й віруючі, чоловіки, жінки і навіть підлітки.

Тому вже у другій половині 1943 року на Черкащині вели боротьбу з фашистами 83 патріотичних групи і 36 партизанських загонів. Вони об'єднували до 15 тисяч патріотів.

У вересні 1943 року в лавах партизан нараховувалося 12927 бійців. Від рук народних месників Черкащини знайшли собі могилу близько 13 тисяч гітлерівців. Патріоти пустили під укіс 72 ешелони з військами та бойовою технікою, висадили в повітря 56 мостів, 604 автомашини ворога. Партизани брали участь у визволенні 43 сіл і міст нашого краю, зокрема - допомогли радянським військам у завоюванні правобережного плацдарму на Дніпрі в районі с. Свидівок (Черкаський район) і в створенні кільця оточення навколо фашистського гарнізону в Черкасах у листопаді 1943 року, брали активну участь у Корсунь-Шевченківській битві.

Найвідомішим серед партизанських загонів Черкащини був загін під командуванням капітана Червоної армії, уродженця с. Мошни Ф.Р. Савченка. Активно велася партизанська боротьба і на Чигиринщині. Одним із перших на Чигиринщині був створений партизанський загін М. Кравченка. Проте в першій же сутичці з ворогом (серпень 1941 року) він був майже повністю розбитий.

З вересня 1941 року у Прохорівському та Ліпнявському лісах почав діяти партизанський загін імені Чапаєва на Канівщині. Бойові і диверсійні операції партизанських загонів і підпільних організацій на Канівщині мали величезне значення у визволенні міста і сіл району. Вони розхитували німецький тил, сприяли прискоренню форсування Дніпра на території Черкащини і перемозі радянських військ в історичній Корсунь-Шевченківській битві.

Десятки партизанів було представлено до державних нагород.

Активну участь у боротьбі з нацистами брали діти та підлітки Черкаського краю. Неповнолітні, вони були членами підпільних організацій і груп, бійцями

партизанських загонів, ставали учасниками спонтанних форм руху опору, всіляко сприяли радянським військам. Як правило, вони виконували рутинну і небезпечну підпільну роботу, а в партизанських загонах служили зв'язковими, розвідниками, бійцями господарських підрозділів, забезпечували облаштування побуту партизанів. Війна брала свою криваву данину, і не одне юне життя обірвалося в ході боротьби з окупантами. Про це свідчать численні факти загибелі юних підпільників та партизан на території Черкащини.

Діти і підлітки демонстрували беззавітну мужність, а часом і здатність до самопожертви. Неповнолітні допомагали у визволенні радянських військовополонених. Вони всіляко сприяли радянським військам під час боїв за визволення рідного краю. Юні патріоти, пліч-о-пліч з дорослими, наближали довгоочікувану Перемогу.

22 вересня - День партизанської слави, День вшанування подвигу партизанів та підпільників у період Великої Вітчизняної війни.

Список використаних джерел:

1. Бантиш Т. Відроджують партизанський рух [Електронний ресурс] // Ліси Черкащини : [сайт] / Т. Бантиш. - Режим доступу: <http://lis.ck.ua/news/show/id/1205> (28.04.2010).
2. Бравада О. Черкаські партизани атакували німецькі паровози і моторні човни на Дніпрі / О. Бравада // Прес-Центр. - 2010. - 15 груд. - С. 27.
3. Веретільник В. І. Черкащина у Великій Вітчизняній війні / В. І. Веретільник // Увінчані славою : до 65-річчя Великої Перемоги : наук.-краєзнавче вид. / упоряд. Г. В. Суховершко. - Черкаси, 2010. - С. 11-48.
4. Голиш Г.М. Діти і підлітки Черкаського краю - учасники антифашистського руху опору в роки Великої Вітчизняної війни / Г. М. Голиш // Черкащина в контексті історії України : матеріали Першої наук.-краєзнавчої конф. Черкащини (до 50-річчя утворення Черкаської області). - Черкаси, 2004. - С. 268-273.
5. Лазоренко С. Партизанський загін Петра Дубового діяв як повноцінний підрозділ армії : він знищив дві сотні німецьких автомашин і навіть два літаки / С. Лазоренко // Черкаський край. - 2011. - 11 жовт. - С. 6.
6. Рух опору на Черкащині : 1941-1944 роки [Електронний ресурс] // Черкаська візитка : [сайт]. - Режим доступу: <http://vizutka.info/dn.php?new=3087> (22.09.2011).

РЕЗОЛЮЦІЯ

круглого столу на тему

«Друга світова війна і Україна: актуальні історико-правові проблеми»

28 квітня 2015 року

м. Київ

В навчально-науковому інституті права і психології 28 квітня 2015 року відбувся круглий стіл на тему «Друга світова війна і Україна: актуальні історико-правові проблеми», у якому взяли участь науково-педагогічні працівники, вчені-правники, аспіранти, здобувачі, студенти-правознавці, а також учні та вчителі загальноосвітніх навчальних закладів.

Метою проведення круглого столу став широкий аналіз актуальних історико-правових проблем періоду Другої світової війни. Друга світова війна та її складова Велика вітчизняна війна Радянського Союзу 1941-1945 рр. має багато суперечливих і гірких сторінок, які неоднозначно сприймаються сучасним суспільством. До таких належать події 1939 р. і початкового, найбільш трагічного періоду Великої вітчизняної війни, проблема військового полону частин Червоної армії, які перебували в оточенні і продовжували чинити опір ворожим частинам, самостійницький рух ОУН і УПА, поховання іноземних військовополонених. Правдива інформація про війну, в якій не останню роль відіграють пам'ятки воєнної історії, єднає сучасні і прийдешні покоління з поколіннями, переможцями у Другій світовій війні, робить безперервним процес утвердження української нації в якості повноправного члена світової спільноти і захисника загальногуманістичних цінностей. Важливо відновити пам'ять про всіх, хто поліг на українській землі, незалежно від національності, причетності до тієї чи іншої політичної партії, того чи іншого воєнного табору.

Минула війна зобов'язує сучасників в ім'я справедливості пам'ятати про всіх, хто причетний до визволення України. Мова йде не лише про добре відомий і безперечно вирішальний внесок Червоної армії, радянського тилу, але і учасників національно-визвольного руху, які боролися, гинули у сталінських

таборах і нацистських катівнях саме за незалежність України. Українці, потрапивши у страхітливі жорна Другої світової війни, часто боролися за свободу під різними прапорами. Але в цілому, український народ сприйняв нацистську агресію як загрозу своєму існуванню, і Друга світова війна стала для нього визвольною, справедливою, вітчизняною.

Заслухавши та обговоривши основні наукові доповіді, виступи та повідомлення, учасники круглого столу вирішили:

1) визнати нагальну необхідність систематичного проведення подібних наукових заходів з врахуванням новітніх внутрішніх та зовнішніх загроз суспільно-політичного, соціально-економічного, культурно-гуманітарного та іншого характеру, що постали перед Україною протягом останнього року;

2) визнати велике значення і роль подібних наукових заходів у відродженні і формуванні патріотичної самосвідомості молоді, забезпеченні наступності поколінь, формуванні сучасної системи оборони, здатної захистити суверенітет і незалежність держави, матеріальні, духовні і культурні цінності суспільства.

3) науково-педагогічним працівникам інституту інтенсифікувати проведення як власних наукових досліджень з актуальних історико-правових проблем періоду Другої світової війни, так і пошукати залучення до вказаного напрямку роботи студентів інституту;

4) продовжити практику проведення у навчально-науковому інституті права і психології НАВС наукових заходів, присвячених актуальним історико-правовим проблемам періоду Другої світової війни, із залученням до участі у них як науково-педагогічних, наукових працівників і студентів інституту та академії, а також учнів та вчителів загальноосвітніх навчальних закладів;

5) за результатами круглого столу сформувати збірник матеріалів та розмістити його на офіційному сайті Національної академії внутрішніх справ.